

Obrázky z Vratislavic nad Nisou

MAREK ŘEHÁČEK



Zauhlovací a vodárenská věž, přezdívaná dnes ponejvíce Zauhlovačka, je díky své výšce a architektonickému ztvárnění dominantou celých Vratislavic. A možná – neváhám zde říci – i celého údolí Nisy mezi Libercem a Jabloncem. Svého času zastínila věž nedalekého barokního kostela, po válce jí zmizela konkurence v podobě vysokého kužele věže Zámečku, panelové sídliště s výškovými domy na sousedním Zámeckém vrchu ji naopak z pohledu výsadního postavení ve vratislavickém panoramatu příliš neohrozilo. A tak si tam stojí stále, elegantní a v posledních letech znovu opěvovaná spolu s věrným štíhlým společníkem – továrním komínem pocházejícím stejně jako ona ze starých ginzkeyovských časů.

Foto Shiro-Photography



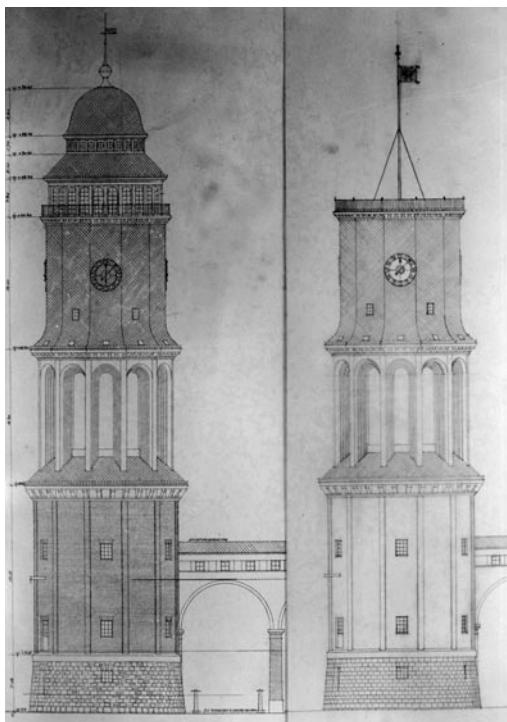
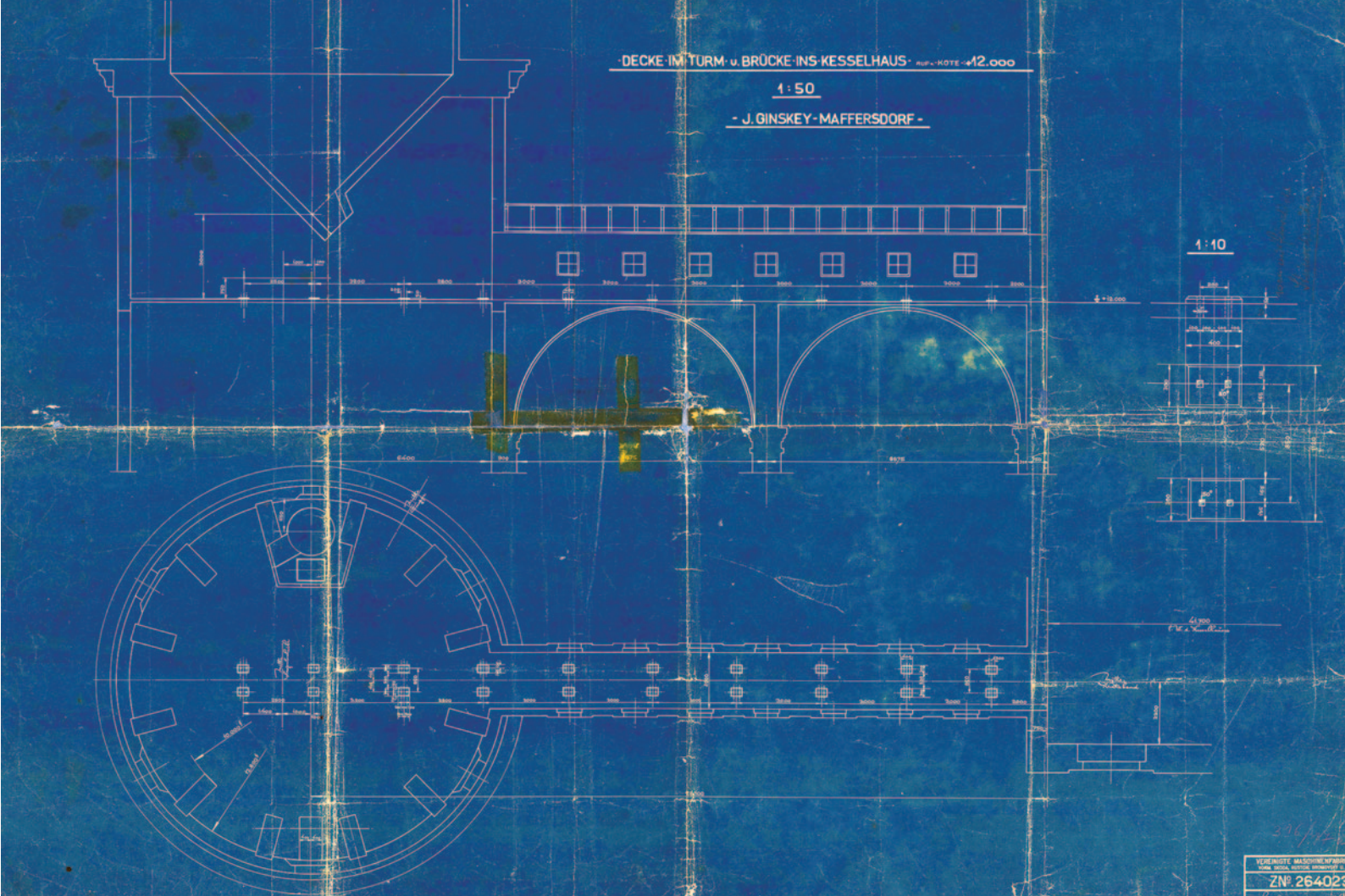
Stará cesta vedoucí přes mostek klenoucí se nad řekou Nisou přesně v místech, kde později (napravo od mostku) vyrostla vodárenská a zauhlovací věž. Dům vpravo za vodou je stará hospoda v domě č. 666, kterou za první republiky provozovala Karolina Linke; později dům patřil Josefu Rotterovi.

Archiv Severočeského muzea v Liberci

Zauhlovací a vodárenská věž je dnes bezesporu vnímaná jako nejzajímavější památka na území Vratislavic; a lze říci, že její význam už dalece překročil i území Liberce. Díky Jitce Jakubičkové a jejím kolegům ze spolku *AvantgArt*, z. s., se podařilo příběh věže coby zajímavého architektonického díla a důmyslné technické památky rozšířit do celého světa. Je jen škoda, že sama věž, jakkoliv dnes vyklizená a částečně opravená, není trvale zpřístupněna veřejnosti. Ale kdo ví, třeba se to někdy v budoucnu ještě podaří.

Příběh zauhlovací a vodárenské věže bezprostředně souvisí s provozem sousední továrny na koberce. Gizkeyovy závody odjakživa potřebovaly ke své výrobě pohon, páru a energii. Vznikaly

zde proto první kotelny a komíny; do továrny zajížděly vlaky plné uhlí. Staré technologie se ukázaly být ovšem neefektivní, a proto byla v roce 1916 zahájena stavba nového energocentra továrny, které mělo představovat první etapu nového závodu, který měl vzniknout následně v této části Vratislavic. Autorem architektonického řešení byl krnovský rodák a v té době již známý architekt Leopold Bauer (1872–1938), který patřil k výrazným postavám středoevropské architektury přelomu 19. a 20. století. Základem energocentra byla velká kotelna s vysokým komínem a vedle ní stojící věž, která měla sloužit jako zásobník vody a paliva. To bylo ke kotlům dodáváno přes mostek, který se klenul nad silnicí a obě stavby spojoval.



Původní plány jedinečné stavby z kanceláře architekta Leopolda Bauera. Je zajímavé, že první návrhy Zauhlovací a vodárenské věže počítaly se dvěma variantami zakončení věže – nakonec bylo zvoleno třetí řešení.

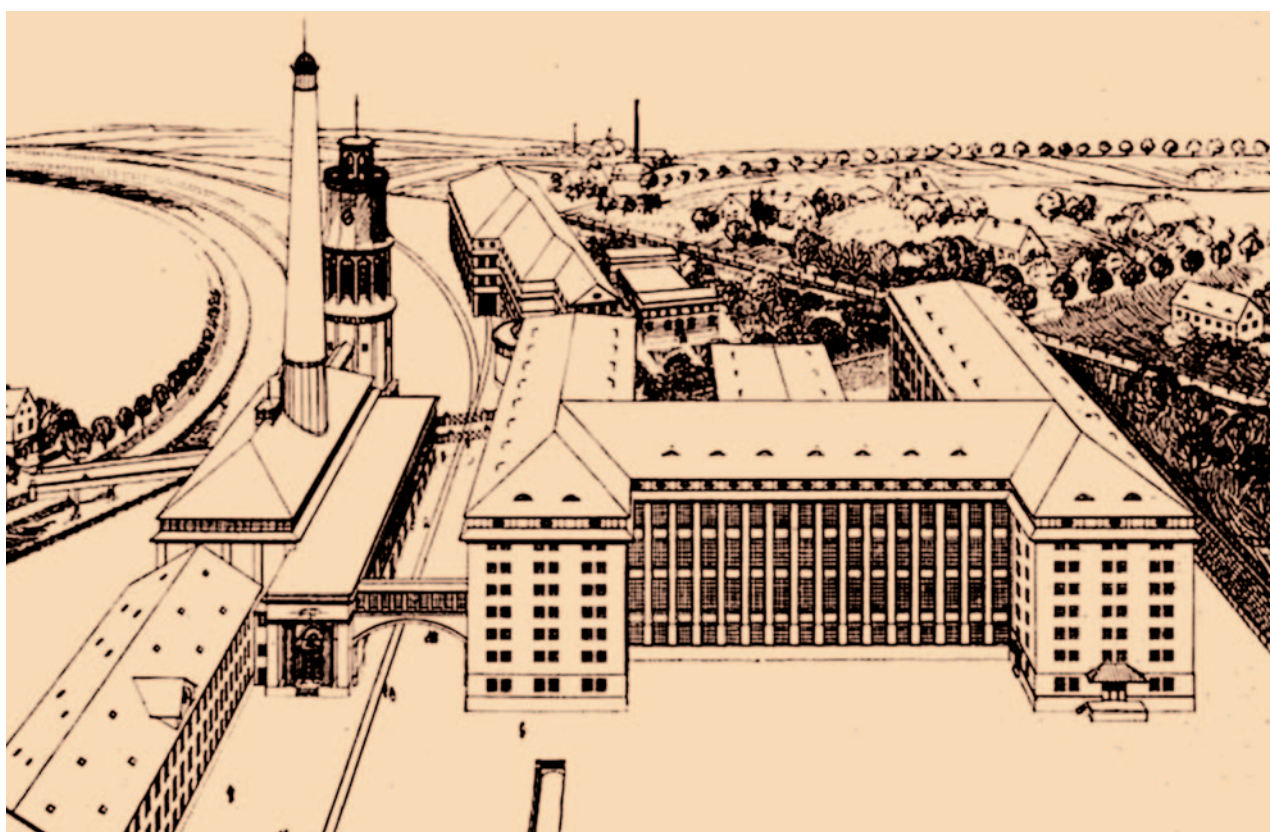
Archiv Ondřeje Marčáka, SOKA Liberec ↑→





Pohled na železniční vlečku, po níž byly ke starým kotelnám v závodu přiváženy vagóny s uhlím. Umístění věže na břeh Nisy mimo hlavní areál závodu mohlo mít důvod ve snaze neomezovat provoz v továrně neustálým posunem vozů přes silnici a tovární dvory. Na druhou stranu realizace 65 metrů vysoké věže umístěné do říční nivy se ukázala jako technicky vcelku komplikovaná.

Archiv rodáků (Schwarz, Möller)



Návrh na rozšíření továrny na koberce vytvořený Leopoldem Bauerem roku 1919.

Energocentrum se zauhlovací a vodárenskou věží v té době již stálo, jeho stavba probíhala v letech 1913–1919.

Ostatní budovy na něj měly navazovat, nicméně pro hospodářské problémy, které firmě Ginzkey přineslo omezení trhů po zániku rakousko-uherské monarchie, již k realizaci nedošlo.

Archiv Ondřeje Marčáka